

Posudek diplomové práce

Autor: Martin Sýkora

Název: Evidence a analýza terénních tvarů reliéfu a jejich vztahu ke středověkým hradním areálům

Práce se podle svého názvu zabývá terénními tvary reliéfu ve vazbě k středověkým hradům. Autor definuje obecně hrad a předhradí, které velmi obecně popisuje z dostupné literatury, ale sám tento hradní prvek nedefinuje ani se přímo nestaví k uváděným definicím. Kapitola o příkladech objektů z okolí hradů je rozdělena celkem logicky na subkapitoly o dokladech hospodářského zázemí a výrobní činnosti, dále na komunikace a celnice, obytné objekty a externí fortifikace a obléhací tábory.

Autor smíchává dohromady objekty těžebního a výrobního charakteru nezávislé na hradní architektuře s objekty doložené v souvislosti s hradním prostředím, dále ale tyto odkryté struktury nepopisuje v prostorové vazbě k hradu samotnému ani jejich význam pro fungování hradu jako takového. Hrad mohl mít ekonomickou vazbu na doklady po rýžování zlata, ale doklady tohoto charakteru nelze spojovat s provozní činností v hradním areálu ale jako ekonomiku se specifickou vazbou na ekonomické struktury samotného panství. Dále si autor musí uvědomit fakt, že hradní areál, jak popisuje v kapitole o definici hradu, je sídlo se specifickými funkcemi, jak je i uvádí, ale především funguje v krajině jako centrum panství a ekonomik v něm provozovaných, nebo ekonomik na panství doložených ale s hradem nesouvisejících. Struktura panství a postavení hradu v něm souvisí s jeho historickým vývojem a vlastníky hradu a panství.

Nedotažené jsou i doklady vápenictví na hradech, opět lze autorovi vytknout chybějící obrazovou dokumentaci, která je pro interpretaci antropogenního reliéfu nutná pro argumentaci a používání analogií.

Zásobování hradu vodou je propojeno opět na výrobní činnost. Autor uvádí studny a cisterny, ale vybírá příklady lokalit s doklady obou druhů zdrojů vody náhodně a málo se soustředí na odkryté archeologické situace. To lze metodice práce vytknout i v obecné rovině, diplomant se měl zaměřit na hrady zkoumané prospekčními metodami s popisem antropogenního reliéfu a torzální architektury s vazbou na tyto reliktu a zároveň na archeologicky plošně zkoumané areály hradních lokalit a jejich prostorové vyhodnocení. Následně vycházet ze zobecnění sestavených z těchto faktů a interpretovat antropogenní reliéf okolí hradních lokalit.

Při zmínkách o hradních kuchyních opět chybí prostorové vazby a dislokace zkoumaných staveb v areálu hradu, stejně jako hradních pivovarů. Hospodářské dvory jsou propojeny v subkapitole právě s pivovary, a tak bez vysvětlení mizí logika propojení či přímého nepropojení s hradním areálem. Hospodářský dvůr plnil jiné a specifické funkce a fungoval jako jednotka samostatná přesto s vazbou na hrad. Hradní pivovar v areálu hradu je minimálně prostorově vázaný na areál hradu a od tohoto faktu se odvíjejí další interpretace. Stejně je to i se sýpkami.

Mezi další objekty řadí autor šibenice, celnice a komunikace, u kterých se diplomant zaměřil na odkryté doklady jejich konstrukce a neřeší zapojení hradu do krajiny a přístupové cesty k hradnímu areálu, přesto velmi obecně zmiňuje funkci branského prostoru.

Podhradní městečka a latrány uvádí v obecném popisu a připojuje k nim zemnice jako objekty odkryté archeologickým výzkumem.

U externích fortifikací se autor zaměřil opět jen na popis objektu samotného a nikoliv na jeho funkční vazby k hradnímu areálu stejně jako u obléhacích postavení, kde jsou prostorové vztahy částečně uváděny, ale opět bez popisu reliéfu krajiny a dislokaci jednotlivých prvků vojenských aktivit v blízkosti areálu.

Nedostatečná obrazová dokumentace a závěry z uvedeného soupisu příkladů objektů až do strany 67 ukazuje jen velice základní práci s literaturou navíc výběrovou, ze které není uvedeno žádné zobecnění, které se u takovéto práce očekává stejně jako základ metodiky pro vyhodnocení antropogenních reliktvů v blízkosti, nebo přímo v areálech hradních lokalit.

Využité metody představují kapitolu 3 a představují soupis a přehled ohledně využívání Lidaru a jeho aplikaci v archeologii. Autor pracoval s dostupnými daty již modelovaného terénu dostupného na stránkách ČÚZK a zároveň s modely, které vytvořil na základě dat a jejich zpracování Arcgise 10.1.

Kapitola 4 Výběr lokalit a práce s prostorovými daty představuje vlastní jádro práce. Výběr lokalit je založen dvou faktorech, a to na nenarušeném terénu v okolí hradní lokality recentní činností nejlépe zalesněném a na míře zpracování v rámci archeologického bádání. Autorovi ze 644 lokalit uváděných T. Durdíkem na základě dvou faktorů zbylo 8 hradních areálů, jedná se o hrady Červenice, Hengst, Košťálov, Mydlovar, Příkopy, Rýzmberek, Valdek a Volfštejn.

Ke každému hradu je velice obecný popis lokality, i když autor uvádí reliéf jako základní faktor pro výběr lokality, tuto skutečnost dále nerozvádí ve vztahu k hradu, historický vývoj. Další kapitola je již zaměřena na v terénu přímo zachycené antropogenní objekty, které jsou v drtivé většině příkladu viditelné na lidaru a objekty méně výrazné přesto viditelné na lidaru autor vynechává. Komplexnost povrchové prospekce je ovlivněna čitelností z lidarových podkladů. Zapojení historických mapování a indikačních skic pro zjištění platnosti historických komunikací je nevyužité.

Chybí rozměry objektů, je uváděn jejich obecný popis a interpretace funkce není založená na argumentech podložených fakty, ale na empirii získané čtením literatury a terénu bez citací a již zmíněného logického argumentování a analogií.

Samotné vyhodnocení objektů ve vztahu k hradnímu areálu chybí, stejně jako prostorové vazby zobrazitelné v Gise. Plány uvedené v práci a nepropojené s textem jsou jen základní zobrazovací metodou stavu lokality pro čtenáře. Autor ani nezvektorizoval dostupné půdorysy hradů. Zvektorizovány jsou jen z lidaru výrazné antropogenní zásahy, menší objekty jsou zobrazeny bodově.

Obrázky nejsou propojené s textem a netvoří integrální součást odborného textu. I tento fakt bohužel snižuje kvalitu práce. Autor sice navštívil lokality osobně a nafotil víceméně kvalitně zjištěné relikty a uvedl je v práci, ale neprovázal s textem. Interpretace objektů je vždy jen u popisu objektů, obecné zhodnocení chybí.

Zobecnění a celkové vyhodnocení v terénu zachycených objektů ke každé hradní lokalitě chybí.

Závěr na straně 167 je k takto pojatému tématu práce nedostačující a čtenář by očekával alespoň zde nějaké interpretace a posunutí v prospekčních pracích v okolí hradů. Zamyslet by se měl autor i nad chronologií objektů a maximálním využíváním archivních pramenů jako kartografické prameny.

Práce má výrazné nedostatky v aplikování metodiky prospekce a interpretace prospekci zachycených objektů, ale tento nedostatek se objevuje již v kapitole 2. Tato kapitola nakonec není nikterak potřebná pro samotnou práci.

Práci nedoporučuji k obhajobě, naopak doporučuji přepracovat kapitolu 2 a dopracovat prospekční kapitoly, interpretovat uváděná základní fakta zjištěná prospekcí a hlavně využít historické mapy panství nejen indikační skici.

Mgr. Jana Mazáčková, Ph.D. (Ústav archeologie a muzeologie FF MU, Brno, Arne Nováka 1)

Oponent